CONDIȚIILE DE TRAI ÎN ORFELINATELE DIN RSS MOLDOVENEASCĂ ÎN ANII 1944–1947¹

Adrian DOLGHI

Institutul Patrimoniului Cultural

CZU:37.018.3(478)“1944-1947

<https://doi.org/10.52603/9789975351379.22>

Living conditions in orphanages of the Moldavian SSR in 1944–1947

Summary: The daily life in the Moldavian SSR orphanages during the post-war years was determined by the living conditions, the sanitary and hygienic state of the institutions, the provision of food and clothing, and the activities in which the children were involved. In the present paper, on the basis of unpublished archival documents and published documents, we elucidate the living conditions and the attitude towards children in the orphanages of the Moldavian SSR in the post-war years.

Following the worsening of the social situation in the immediate post-war period in the Moldavian SSR, the number of orphans and vagrants increased. The solution of the Soviet state for this serious social problem was to expand the network of orphanages. On September 1, 1947, 21,553 children were already taken care of in 124 orphanages, a number that exceeded the possibilities of accommodation and food. The institutionalization of children was one of the solutions accepted ideologically by the Soviet Power. However, the ideological ideals did not correspond to the serious social realities in orphanages, where children lived in unsanitary conditions, also demonstrated by the numerous diseases caused by unsanitary conditions and lack of hygiene in the institutions: typhus, itching, tuberculosis. Children also suffered from malnutrition and dystrophy. The overall mortality rate among children was high.

Keywords: children, Soviet state, orphanages, living conditions, anti-sanitary conditions

În urma operațiilor militare, a înrolării în armatele română și sovietică a bărbaților de pe teritoriul Basarabiei, dar și din cauza profunde crize economice și sociale din anii celui de al Doilea Război Mondial un număr important de copii au rămas orfani, semi orfani, sau fără supraveghere. A crescut, de asemenea, numărul copiilor vagabonzi și mortalitatea în rândul copiilor. Extinderea rețelei de orfelinate în RASS Moldovenească (1924–1940) și în RSSM în anii 1944–1961 s-a datorat politicii sociale de diminuare a numărului copiilor vagabonzi și orfani care sufereau de foame. Numărul orfelinatelor a crescut în timpul foametei, și s-a micșorat abia după atenuarea consecințelor acesteia la începutul anilor 1950. Statul sovietic pe de o parte a provocat criza umanitară în RSSM, iar pe de altă parte s-a arătat „uman” organizând o rețea extinsă de orfelinate destinată să salveze copii. Situația grea a copiilor în anii postbelici, înfometarea, vagabondajul, creșterea numărului de copii orfani etc. a fost o consecință a politicii totalitare și a irresponsabilității autorităților locale. Statistica numărului de copii orfani în RASSM și în RSS

¹ Acest articol a fost elaborat în cadrul Programului de Stat: „Evoluția tradițiilor și procesele etnice în Republica Moldova: suport teoretic și aplicativ în promovarea valorilor etnoculturale și coeziunii sociale” / 20.80009.1606.02.

Moldovenească în raport cu realitățile social–economice și politice din anii postbelici a fost elucidată în articolul „Regimul comunist și dinamica numărului de copii orfani în R(A)SS Moldovenească (1924–1961)”, (Dolghi A, 2021: 50–57).

Viața cotidiană din orfelinatelor RSS Moldovenești din anii postbelici era determinată de condițiile de trai, starea sanitară și igienică din instituții, asigurarea cu hrană și îmbrăcăminte. De asemenea de activitățile în care erau implicați. În prezentul articol ne propunem să elucidăm în baza documentelor de arhivă inedite și a documentelor publicate condițiile de trai și atitudinea față de copii în orfelinatelor din RSS Moldovenească din anii postbelici.

Conform unei informații a Comisariatului Educației expediate CC al PC(b) al Moldovei, la 20 octombrie 1944 erau la evidență 3475 copii orfani, dintre care urmau să fie încadrați în orfelinate 1200, ceilalți 2275 urmau să fie patronați (AOSP RM, F.51, inv.2, d.149, f. 2). Deoarece situația social–economică era extrem de dificilă, iar Guvernul RSSM nu putea să ofere soluții rapide de dezvoltare economică, una din soluții pentru protecția socială a copiilor orfani a fost extinderea rețelei de orfelinate. În orfelinate copiii orfani trebuiau să fie cazați, alimentați, îmbrăcați, investigați medical și eventual tratați. Orfelinatelor erau instituții unde viața cotidiană a copiilor și toate activitățile erau desfășurate în comun, și erau considerate instrumente eficiente de educație comunistă a tinerii generații. Astfel instituționalizarea copiilor urmărea atât obiective sociale, cât și politice, dificil de atins în condițiile social–economice din anii 1944–1947.

Până la sfârșitul anului 1944 urmau să fie deschise 10 orfelinate cu un contingent de 1200 de copii (vezi tabelul 1). La 20 octombrie funcționau 2 orfelinate în orașul Bălți și satul Năpadova, județul Bălți cu un contingent de 100 de copii. Înscrierea copiilor în orfelinate, în ultimele 4 luni ale anului 1944, nu a fost desfășurată deoarece nu erau dotate cu inventar și nu erau condițiile necesare, nu erau nici haine și încălțăminte. Copii care erau deja în orfelinate au fost asigurați cu unele produse de primă necesitate de conducerea Frontului al Doilea Ucrainean, care a oferit 1000 kg de haine și încălțăminte. În fondurile de stat destinate orfelinatelor nu au fost alocate produse, ceea ce împiedica extinderea rețelei de orfelinate (AOSP RM, fondul 51, inv.2, d.149, f. 2).

Tabelul 1. Planul de extindere a rețelei de orfelinate în anul 1944

Nr. crt.	Denumirea	Orfelinate de tip școlar	Orfelinate de tip preșcolar	Orfelinate speciale	Numărul de copii	Termenul deschiderii
	Instituții noi					
1.	Suburbia orașului Chișinău	–	–	1	100	1.XII
2.	Județul Chișinău, raionul Strășeni	1	–	–	100	15.XII
3.	Județul Orhei, satul Ivancea	–	1	–	100	15.XII
4.	Județul Bender, raionul Comrat, satul Chirsovo	1	–	–	100	1.XII
5.	Județul Cahul, Ciadâr–Lunga	1	–	–	100	1.XII
6.	Județul Cahul, Alexanderfeld	1	–	–	200	15.XII
7.	Județul Bălți, satul Brătușeni	1	–	–	100	15.XII

8	Județul Bălți, raionul Edineț, satul Hăncăuți	1	–	–	100	1.XII
	Total	6	1	1	900	
	Existente:					
1.	Bălți	1	–	–	200	–
2.	Județul Soroca, raionul Vertiu-jeni, satul Năpadova	–	1	–	100	
					300	
	În total				1200	

Sursa: AOSP RM, fondul 51, inv.2, d.149, f. 2.

Condițiile de trai și situația sanitară din orfelinate

În afară de produsele alimentare, orfelinatele aveau un număr insuficient de paturi. Iar în orașul Bălți edificiul destinat orfelinatului era ocupat de alte instituții. Cunoșcând situația grea a orfelinatelor comisarul educației M. Radul informa CC al PC(b) al Moldovei că a expediat solicitări instituțiilor competente, doar că acestea nu au fost satisfăcute (AOSP RM, fondul 51, inv.2, d.149, f. 1–verso). Din luna octombrie până la sfârșitul anului 1944 erau solicitate: 100 de scaune, 20 canapele, 100 de căldări, 100 de mese, 400 taburete, 200 tumbe, 10 dulapuri, Care nu au fost livrate (AOSP RM, fondul 51, inv.2, d.149, f. 3). La 20 decembrie 1944 funcționau doar șase orfelinate cu un contingent de 700 de copii. Erau la zi 325 de locuri necomplete, o parte dintre copii urmau să fie primiți din *Punctele de recepție și repartizare a copiilor din cadrul Comisariatului Afacerilor Interne* (Centre de plasament pentru copii orfani și fără adăpost subordonate CPAI), în care s-a instituit starea de carantină din cauza epidemiei de tifos, o parte din copii urma să fie completată din rândul copiilor repatriați din România și alte țări (AOSP RM, fondul 51, inv.2, d.149, f. 6). La 1 ianuarie 1945 urmau să fie deschise 7 orfelinate cu 800 de locuri, la 10 ianuarie urma să fie gata pentru deschidere 11 orfelinate cu 1500 locuri. Astfel, se planifica la data de 15 ianuarie să funcționeze în total 24 orfelinate cu un contingent de 3000 de copii. În afară de aceștia în RSSM erau 4100 de copii patronați și 2900 copii tutelați (AOSP RM, fondul 51, inv.2, d.149, f. 6), copii lăsați în grija rudelor sau altor persoane. Deschiderea noilor orfelinate se făcea în condiții austere, deseori clădirile identificate nu corespundeau necesităților, nu era mobilă, utilaje și alt inventar necesar. Astfel, de exemplu în urma unui control efectuat la orfelinatul din orașul Bălți au fost constatate o serie de neajunsuri. În primul rând instituția nu era asigurată cu încăperi corespunzătoare. În spațiul pe care îl deținea puteau fi cazați 50 de copii, dar erau planificate 200 de locuri. Spațiile pe care le deținea erau în stare anti sanitară: pe pereți și mobilier era praf, pânză de păianjen, geamurile erau murdare, izolatorul pentru copii bolnavi era plasat într-o odaie semi întunecoasă, podelele erau vechi și murdare etc.

În legătură cu răcirea timpului, în lunile octombrie – noiembrie 1944, a crescut numărul copiilor care se adresau în centrele de plasament ale CPAI. Conform unei informații adresate lui N.Salogor, secretarul CC al PC(b) al Moldovei, starea copiilor era gravă: copiii erau desculți, murdari, cu păduchi, deseori bolnavi. (AOSP RM, fondul 51, inv.2, d.149, f. 10).

Centrele de plasament pentru copii orfani și fără adăpost îndeplineau sarcina de a

„prelucra” (spăla, dezinfecta, hrăni) copiii apoi de ai repartiza în orfelinate unde erau locuri disponibile. De aceea contingentul de copii în centrele de plasament se schimba permanent, iar în ultimele trei luni ale anului 1944 numărul copiilor din aceste centre a crescut mult, deoarece unele orfelinate și centre de plasament se aflau în carantină din cauza epidemiei de tifos, maladie adusă în centrele de plasament de copiii vagabonzi și fără adăpost (AOSP RM, fondul 51, inv.2, d.149, f. 10). Astfel de exemplu Centrul de Plasament din Bălți se afla în carantină, dar continua să primească copii ne repartizându-i în orfelinate, din care cauză avea un număr mai mare de cât îi permitea capacitatea de cazare. (AOSP RM, fondul 51, inv.2, d.149, f. 10).

Secretarul CC al PC(b) din Moldova într-o scrisoare adresată secretarilor organizațiilor locale de partid îi atenționa să identifice soluții pentru a caza în centrele de plasament copiii fără adăpost și vagabonzi. Le solicita autorităților locale să ajute la asigurarea condițiilor sanitare din orfelinate, centrele de plasament, precum și la asigurarea cu inventarul, hainele și alimentele necesare. (AOSP RM, fondul 51, inv.2, d.149, f. 10).

La 7 martie 1945 Colegiul Comisariatului Poporului pentru Educație a emis o hotărâre cu privire la situația în orfelinatele din RSS Moldovenească la 1 martie 1945 (ANRM, fondul R-2991, inv.6, d.8, f.43-45). Conform documentului, în loc de 35 orfelinate planificate cu un contingent de 4500 de copii, la 1 martie 1945 funcționau 28 de orfelinate cu un contingent de 3450 de copii. La 1 martie erau pregătite pentru deschidere încă 2 instituții pentru 350 persoane în satul Cernoleuca, județul Soroca și satul Briceni, Județul Bălți. Pe parcursul anului urmau să fie deschise încă 7 instituții cu un contingent de 1000 de locuri (la Bălți, Cahul, Bender, Soroca) (ANRM, fondul R-2991, inv.6, d.8, f.43-45).

În total în republică au fost luați la evidență la 1 martie 1945 – 8750 copii orfani și semi orfani. Din aceștia erau în orfelinate 1375, erau patronați 4139, și tutelați 1915, au fost înfiați 143, lucrau în producție 40, trebuiau să fie aranjați în câmpul muncii 1145 copii. Din cauza lipsei spațiilor în județele Bălți, Cahul, Bender întârziiau deschiderea orfelinelor planificate. Reparațiile făcute în orfelinatele care funcționau a fost făcute de calitate proastă (ANRM, fondul R-2991, inv.6, d.8, f.43-45).

Într-o Hotărâre a CCP al RSSM din 22 martie 1945 au fost constatate neajunsuri în extinderea rețelei de orfelinate și proasta asigurare. Situația materială în orfelinate era nesatisfăcătoare: la 1 martie pentru 2683 copii erau doar 1500 de paturi, aproape că lipseau mese, scaune și mobila de bază necesară. Erau insuficiente plăpumi, paltoane, lenjerie de corp și de pat, pentru 2683 de copii erau 3350 de cearșafuri, 1876 plăpumi, lenjerie de corp – 4400 perechi (ANRM, fondul R-2991, inv.6, d.8, f.50). La zi, ținând cont de creșterea numărului de copii nu ajungeau 2500 de plăpumi, 1000 de paltoane, cearșafuri – 2000, lenjerie de corp – 3000. N-a fost livrat mobilierul necesar: 2800 de scaune, 370 de dulapuri, 1000 de paturi pentru copii, 440 de mese.

Îngrijirea medicală, dar și condițiile igienico-sanitare în orfelinatele din Ceadâr Lunga, Camenca, Chișinău, Pârjota, Cricova erau proaste. În aceste orfelinate era murdar, au fost depistați păduchi, și râia. Comitetele executive raionale nu se interesau de situația orfelinelor, de asigurarea cu combustibil, produse alimentare etc. Autoritățile locale au fost impuse prin hotărâre să ia măsurile necesare. Să livreze inventarul necesar, mobilă, produse alimentare (ANRM, fondul R-2991, inv.6, d.8, f.50-53). Autoritățile întreprindeau unele acțiuni, dar lipsa mărfurilor de primă necesitate îngreuna aprovizionarea

rea instituțiilor pentru copii cu cele necesare.

Conform Hotărârii la 1 aprilie 1945 urma să fie făcută o evidență a tuturor copiilor orfani și semi orfani. În orfelinate urmau să fie primiți în mod prioritar copiii ostașilor căzuți pe front. Directorii orfelinatelor erau obligați să efectueze reparațiile spațiilor (ANRM, fondul R-2991, inv.6, d.8, f.50-53).

Conform unei informații adresate secretarului CC al PC(b)M N. Salogor la 2 aprilie 1945 situația în Centrul de Plasament din Orașul Tiraspol era dezastruoasă. Centrul a început activitatea în luna noiembrie 1944. În fruntea centrului a fost numit locotenentul Necepurenco care nu corespundea, în opinia inspectorului, funcției deținute, în activitatea acestuia fiind depistate un șir de neajunsuri: încăperile nu erau reparate, în odăile unde dormeau copiii era murdar, frig și neconfortabil. Copiii nu au fost asigurați cu lenjerie de corp și de pat, nu erau băiți, erau răspândiți paraziții de corp, unii copii erau bolnavi de tifos, răie, pneumonie. Nu era organizată îngrijirea medicală (ANRM, fondul R-2991, inv.6, d.8, f.50-53). „Deși în instituție erau doar 25 de copii, iar angajați în total 20, nu au fost organizate activități educative, cadrele nu erau calificate. Contingentul de copii era cu vârsta cuprinsă între 3-17 ani, ei erau uniți într-un singur grup, care nu făceau nimic toată ziua” se menționează în informația adresată CC al PC(b) al Moldovei.

Într-un al raport, al instructorului secției Școli a CC al PC(b) din Moldova Neizvestnîh raportează despre situația Centrelor de plasament din țară. Din acest document obținem informații despre activitatea acestor centre. Astfel în republică erau deschise 5 astfel de centre în Chișinău pentru 100 de copii, în orașul Tiraspol pentru 75, în raionul Rezina (în satul Râbnîța) – 50, în Soroca – 50, în Bălți – 75. Sarcina centrelor de plasament constau în cazarea copiilor timp de 14 zile, determinarea vârstei, locului de trai al copiilor, cauzele vagabondajului. În urma investigării stării sănătății, erau cercetate informațiile cu privire la situația socială a lor. În dependență de situația copiilor, ei erau întorși părinților sau rudelor, dacă nu aveau părinți sau rude îi repartizau în orfelinate, școli de meserii (așa numitele FZO), sau le căuta loc de muncă, dacă aveau peste 14 ani și erau apti de muncă. Iar copii care erau deprinși să vagabondeze sau să fure, conform instrucțiunilor trebuiau să fie îndreptați în coloniile de corecție prin muncă ale CPAI. Centrele de plasament pentru copii erau de asemenea prost dotate cu inventar moale și tare, cu veselă pentru bucătărie. În Centrul de plasament din Chișinău în care erau 66 de persoane, funcționa o ospătărie cu 22 de locuri.

În prima jumătate a anului 1945, Centrele de plasament a repartizat 1336 copii: au fost întorși familiilor – 189, transmiși în orfelinate – 260, repartizați la școli profesionale – 98, transmiși în colonii de reeducare 184, angajați în câmpul muncii 112, transmiși altor organizații – 190, au fugit – 299, au decedat – 4.

Deseori copii fugeau deoarece erau ținuti în centrele temporare mai multe luni în șir. Condițiile de trai în Centre temporare erau destul de precare: nu erau mese, taburete și tumbe în dormitoare. Nu sunt în aceste instituții nici cărți suficiente, sau jocuri de masă cu care ar puteau fi ocupați. Haine nu erau suficiente, copii purtau hainele cu care au venit din stradă, nu era suficient săpun. În același raport se menționează alimentația era satisfăcătoare, deși erau unele probleme în asigurare cu produse alimentare. Au fost atestate comportamente violente cu copii din aceste instituții, exista o cameră de pedeapsă, asemănătoare cu carcera. Unii copii au fost bătuți de către șeful centrului din Bălți, Aloii

și alți angajați (AOSP RM, fondul 51, inv.3, d.276, f.12).

În lunile septembrie – noiembrie 1945, instructorul Secției Școli a CC al PC(b) al Moldovei a efectuat inspecții în orfelinatelor din RSSM și a constatat numeroase neajunsuri în organizarea activității orfelinatelor, proasta înzestrare cu mobilier și inventar, haine, lenjerie, încălțăminte, veselă. Instructorul a constatat că mărfurile de primă necesitate care erau în orfelinate nu satisfăceau nici 30 % necesități. Astfel în lipsa paturilor o parte dintre copii dormeau câte 2–3 într-un pat. Erau așternute pe podea saltele sau unele țesături sau pături și copii dormeau pe podea.

Problema copiilor fără supraveghere devenea acută în RSSM în anul 1946, acest subiect era discutat în cadrul Guvernului și erau propuse extinderea orfelinatelor din județul Soroca și din Bălți, dar spațiul de care dețineau nu permitea acest lucru. La data de 20 august 1946 în județul Cahul erau 1107 copii orfani care nu erau repartizați în orfelinate, deoarece toate cele 300 locuri disponibile în cele 3 orfelinate existente erau ocupate. Astfel adjunctul ministrului Educației Zinin a propus să fie deschise două orfelinate în județul Cahul a câte 200 de locuri și extinderea cu câte 100 de locuri a orfelinatelor deja existente în județul Cahul (ANRM, fondul R-2991, d.8, f.2).

Pentru îmbunătățirea condițiilor de trai a copiilor din orfelinate, Consiliul de Miniștri al RSSM a alocat 100 metri cubi de lemn de construcție pentru reparația orfelinatelor. Acestea au fost distribuite direcțiilor de învățământ sau direct orfelinatelor în dependență de necesități de la 5 metri³ până la 25 metri³ de lemn (ANRM, fondul R-2991, inv.6, d.8, f.8). Președintele Consiliului de Miniștri Gherasim Rudi a emis o hotărâre de a fi confecționate în lunile decembrie 1946–ianuarie 1947 2500 de căciuli pentru copii orfani. (ANRM, fondul R-2991, inv.6, d.8, f.9). Către sfârșitul anului 1946, în condițiile acutizării foametei, numărul copiilor orfani și fără adăpost creștea. Ca reacție, Ministerul Educației insista pe ideea ca edificiul fostului Spitalului de Boli infecțioase din satul Cernița să fie reparat într-o lună și să fie oferit Ministerului Educației pentru a disloca un orfelinat cu 500 de locuri, în care urma să fie transferat orfelinatul din satul Parcani cu 100 de copii, și să mai fie completat cu încă 400 persoane. Conform propunerilor Ministerului Educației urma să fie deschise 4 orfelinate cu 1050 de locuri: în județul Orhei în satul Frumoasa (250 locuri) și în satul Isaccea (200 de locuri), în satul Nisporeni din județul Chișinău (100 locuri) și în satul Cernița (400 locuri). Urma să fie mărit contingentul de copii în orfelinatelor din Dubăsari (cu 100 locuri), Carmanova (200 locuri), Cernoleuca (50 locuri), Ceadâr-Lunga (50 locuri), Cârpești (100 locuri), Olănești (100 locuri) (ANRM, fondul R-2991, inv.6, d.8, f.12).

La 12 octombrie 1946 a fost emisă Hotărârea Consiliului de Miniștri al RSSM de transferare a edificiilor Mănăstirii Frumoasa Ministerului Educației pentru a fi organizat un orfelinat. De asemenea urmau să fie transferate pământurile, livada și via, în regim de urgență până la 15 octombrie 1946 (ANRM, fondul R-2991, inv.6, d.8, f.17).

Proasta organizare a activității instituțiilor dar și abuzurile săvârșite de către angajații orfelinatelor, reprezentau și ele o cauză a situației complicate din orfelinate, de exemplu în orfelinatul din satul Cupcini raionul Brătușeni, au fost constatate un șir de neajunsuri: produsele alimentare erau păstrate în condiții necorespunzătoare, deseori devenea necomestibile produsele deoarece nu se păstrau corespunzător. Încălțăminte era insuficientă, astfel că 7 copii nu au deloc încălțăminte, iar 41 de copii erau încălțați în bocanci de mă-

rimea 40–41, nepotrivite pentru copii. Directorul orfelinatului a distribuit ilegal angajărilor mărfuri din cele destinate copiilor, și a cheltuit necorespunzător mijloace financiare (AOSP RM, fondul 51, inv.2, d.149, f.7).

Violența fizică ca „metodă” de educație

Inspecțiile făcute în orfelinatele din RSSM, depistau neajunsuri în asigurarea cu alimente, situația sanitară și igienică a copiilor, dar și probleme legate de procesul educațional. Dar încălcările cele mai grave erau abuzurile și violența față de copiii orfani. În urma controlului efectuat în orfelinatul din satul Cupcini raionul Brătușeni au fost depistate neajunsuri în organizarea activității instituției, precum și numeroase cazuri de violență fizică față de copii. De exemplu elevul Glușcov Victor deoarece și-a manifestat nemulțumirea că la cantina instituției copii sunt alimentați prost, și și-a exprimat nemulțumirea, a fost chemat în cancelarie de directorul adjunct pentru educație și a fost pedepsit aspru. Educatorul M. Suciuc i-a răsucit lui Victor mâinile la spate, iar tov. Bobrășeva la bătut peste față, apoi la bătut cu un băț (AOSP RM, fondul 51. inv.3, d.276, f.50). Un alt caz ieșit din comun sa întâmplat cu elevul Volodea, care a mers să se scalde la râu și a întârziat la prânz. Băiatul a rugat bucatarul să-i dea ceva de mâncare, iar aceasta a vărsat peste el cu zoi și s-a plâns directorului-adjunct pentru educație Bobrișeva care la chemat în cancelarie pe Volodea și l-a bătut, apoi l-a închis în beci (AOSP RM, fondul 51. inv.3, d.276, f.50). Conform unei informații adresate secretarului CC al PC(b)M N. Salogor la 2 aprilie 1945 situația în Centrul de Plasament din Orașul Tiraspol era dezastruoasă. Conform unui raport al inspectării instituției aflăm „Șeful centrului de plasament Necepurenko și adjunctul său Morozov băteau copiii și instruiu subalternii să-i disprețuiască, considerându-i infractori de needucat. Educatorii de asemenea considerau că acestor huligani și infractori au nevoie de bătaie”. Astfel că metoda principală de educație în centrul de copii erau pedepsele corporale, copii erau închiși în carceră rece, erau dezbrăcați și ținuți nopți întregi în încăperi reci. La 2 martie 1945 a fost închis în carceră un copil de 12 ani, bolnav de epilepsie, care a stat de dimineața până la ora 16, a avut o criză epileptică încât acesta nu se putea ridica. La un copil de 11 ani s-a format o inflamație sub piele. Raportul inspecției constată „copii din această instituție se aflau în condiții grele, nu aveau ocupații, săvârșesc acte de huliganism, se ocupă cu hoții prin piețe, desenează pe pereți, cântă cântece specific pușcăriașilor, fac planuri de evadare, doar într-o săptămână au evadat 8 băieți” (AOSP RM, fondul 51. inv.3, d.276, f. 46–47). Comitetul orășenesc de partid din orașul Tiraspol l-a demis pe șeful centrului de copii Necepurenko și a obligat șeful organizației locale a CPAI să investigheze cazurile de violență și abuzurile comise în vederea atragerii la răspundere (AOSP RM, fondul 51. inv.3, d.276, f. 46–47).

La CC al PC(b) ajungeau unele plângeri din partea copiilor, a educatorilor sau a rudelor copiilor întreținuți în orfelinate, de asemenea unele abuzuri erau constatate în cadrul controalelor efectuate în instituții. Dar considerăm că doar puține dintre aceste abuzuri și cazuri de violență erau documentate, și puțini făptași eu fost trași la răspundere.

Concluzie

În urma agravării situației sociale din perioada imediat postbelică în RSS Moldovenească a crescut numărul copiilor orfani și a celor vagabonzi. Soluția statului sovietic pentru această problemă socială gravă a fost extinderea rețelei de orfelinate. Instituțio-

nalizarea copiilor era una din soluțiile acceptate la nivel ideologic de către Puterea Sovietică, datorită faptului că orfanii urmau să fie educați în spiritul valorilor comuniste, a colectivismului și vieții în comun, iar orfelinatele erau considerate instituții prielnice pentru educația viitorilor comuniști. Idealurile ideologice însă nu corespundeau realităților sociale grave din orfelinate, unde copii trăiau în condiții anti sanitare constatate în urma controalelor, dar și demonstrate de numeroasele maladii cauzate de condițiile anti sanitare și lipsa de igienă în instituții: tifosul, râia, tuberculoza. De asemenea copii sufereau de malnutriție, distrofie. Mortalitatea generală în rândul copiilor fiind înaltă.

Situația complicată a copiilor în orfelinate în anii 1944–1947 era cauzată parțial de realitățile sociale obiective din perioada de sfârșit a Celui de al Doilea Război Mondial, și perioada imediat postbelică, dar și de politica represivă a statului sovietic. De asemenea parțial situația gravă a copiilor instituționalizați era cauzată și de iresponsabilitatea funcționarilor locali responsabili de asigurarea orfelinatelor cu inventar, haine, încălțăminte și produse de primă necesitate, dar și de abuzurile personalului orfelinatelor care sustrăgeau deseori produse alimentare, haine, încălțăminte și alte produse destinate copiilor, de asemenea și de violența și abuzurile față de copii.

Bibliografie:

Arhiva Națională a Republicii Moldova (ANRM), F. R-2991, inv.6, d.8.

Arhiva Organizațiilor Social Politice din Republica Moldova (AOSP RM), F.51, inv.2, d.149.

AOSP RM, F. 51, inv.3, d.276.

Dolghi Adrian. Regimul comunist și dinamica numărului de copii orfani în R(A)SS Moldovenească (1924–1961). În. *Transilvania*, 2021, nr. 5, pp. 50–57. <https://doi.org/10.51391/trva.2021.05.06>.

Date despre autor: Adrian Dolghi (Chișinău, Republica Moldova), doctor în istorie, Centrul de Etnologie, Institutul Patrimoniului Cultural,

e-mail: addolghi@gmail.com,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6770-6890>